

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (drugi senat)

z dne 22. septembra 2016 *

„Predhodno odločanje — Približevanje zakonodaj — Intelektualna lastnina — Avtorska in sorodne pravice — Direktiva 2001/29/ES — Izključna pravica reproduciranja — Izjeme in omejitve — Člen 5(2)(b) — Izjema zasebnega razmnoževanja — Pravično nadomestilo — Sklepanje sporazumov zasebnega prava za določitev meril za oprostitev plačila pravičnega nadomestila — Vračilo nadomestila, ki ga lahko zahteva zgolj končni uporabnik“

V zadevi C-110/15,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Consiglio di Stato (državni svet, Italija) z odločbo z dne 4. decembra 2014, ki je prispela na Sodišče 2. marca 2015, v postopku

Microsoft Mobile Sales International Oy, nekdanja Nokia Italia SpA,

Hewlett-Packard Italiana Srl,

Telecom Italia SpA,

Samsung Electronics Italia SpA,

Dell SpA,

Fastweb SpA,

Sony Mobile Communications Italy SpA,

Wind Telecomunicazioni SpA,

proti

Ministero per i beni e le attività culturali (MIBAC),

Società italiana degli autori ed editori (SIAE),

Istituto per la tutela dei diritti degli artisti interpreti esecutori (IMAIE), v likvidaciji,

Associazione nazionale industrie cinematografiche audiovisive e multimediali (ANICA),

Associazione produttori televisivi (APT),

ob udeležbi

* Jezik postopka: italijanščina.

Assotelecomunicazioni (Asstel),

Vodafone Omnitel NV,

H3G SpA,

Movimento Difesa del Cittadino,

Assoutenti,

Adiconsum,

Cittadinanza Attiva,

Altroconsumo,

SODIŠČE (drugi senat),

v sestavi M. Ilešič (poročevalec), predsednik senata, C. Toader, sodnica, A. Rosas, sodnik, A. Prechal, sodnica, in E. Jarašiūnas, sodnik,

generalni pravobranilec: N. Wahl,

sodna tajnica: L. Carrasco Marco, administratorka,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 24. februarja 2016,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za Microsoft Mobile Sales International Oy G. Cuonzo in Vincenzo Cerulli Irelli, odvetnika,
- za Hewlett-Packard Italiana Srl A. Clarizia in M. Quattrone, odvetnika,
- za Telecom Italia SpA F. Lattanzi in E. Stajano, odvetnika,
- za Samsung Electronics Italia SpA S. Cassamagnaghi, P. Todaro in E. Raffaelli, odvetniki,
- za Dell SpA L. Mansani in F. Fusco, odvetnika,
- za Sony Mobile Communications Italy SpA G. Cuonzo ter Vincenzo in Vittorio Cerulli Irelli, odvetniki,
- za Wind Telecomunicazioni SpA B. Caravita di Toritto, S. Fiorucci in R. Santi, odvetniki,
- za Società italiana degli autori ed editori (SIAE) M. Siragusa in M. Mandel, odvetnika,
- za Assotelecomunicazioni (Asstel) M. Libertini, odvetnik,
- za Altroconsumo G. Scorza, D. Reccia in M. Salvati, odvetniki,
- za italijansko vlado G. Palmieri, agentka, skupaj z A. Vitalom in S. Fiorentinom, avvocati dello Stato,
- za francosko vlado D. Colas in D. Segoin, agenta,

— za Evropsko komisijo V. Di Bucci in J. Samnadda, agenta,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 4. maja 2016

izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 5(2)(b) Direktive 2001/29/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. maja 2001 o usklajevanju določenih vidikov avtorske in sorodnih pravic v informacijski družbi (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 17, zvezek 1, str. 230).
- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru več sporov med družbami, ki proizvajajo in tržijo zlasti osebne računalnike, zapisovalnike, nosilce zapisov, mobilne telefone in fotoaparate, na eni strani ter Ministero per i beni e le attività culturali e del turismo (ministrstvo za kulturno dediščino in dejavnosti ter turizem, Italija, v nadaljevanju: MIBAC), Società italiana degli autori ed editori (italijansko združenje avtorjev in urednikov, v nadaljevanju: SIAE), Istituto per la tutela dei diritti degli artisti interpreti esecutori (inštitut za varstvo pravic izvajalcev), v likvidaciji, Associazione nazionale industrie cinematografiche audiovisive e multimediali (nacionalno združenje za kinematografijo, avdiovizualno industrijo in multimedijo) in Associazione produttori televisivi (združenje televizijskih producentov) na drugi zaradi „pravičnega nadomestila“, ki mora biti prek združenja SIAE plačano avtorjem intelektualnih del za zasebno razmnoževanje teh del, namenjeno za osebno uporabo.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 V uvodnih izjavah 31, 35 in 38 Direktive 2001/29 je navedeno:

„(31) Zagotoviti je treba pravično ravnotežje pravic in interesov med različnimi kategorijami imetnikov pravic, pa tudi med različnimi kategorijami imetnikov pravic in uporabnikov varovanih predmetov. [...]

[...]

(35) V določenih primerih izjem ali omejitev naj imetniki pravic prejmejo pravično nadomestilo, ki jim bo ustrezno nadomestilo uporabo njihovih varovanih del ali predmetov sorodnih pravic. Pri določanju oblike, podrobne ureditve in možne ravni takšnega pravičnega nadomestila naj se upoštevajo posebne okoliščine vsakega primera. Pri ocenjevanju teh okoliščin bi lahko bil koristen kriterij potencialna škoda, ki jo zadevno dejanje povzroči imetnikom pravic. [...]

[...]

(38) Državam članicam je treba omogočiti, da predvidijo izjemo ali omejitev pravice reproduciranja za določene tipe reprodukcije avdio, vizualnega in avdiovizualnega gradiva za privatno uporabo, kar spremlja pravično nadomestilo. To lahko zajema uvedbo ali nadaljevanje sistemov nadomestil, ki bodo nadomestil[i] škodo, povzročeno imetnikom pravic. [...]“

4 Člen 2 Direktive 2001/29, naslovljen „Pravica reproduciranja“, določa:

„Države članice predvidijo za spodaj naštetih izključno pravico, da dovolijo ali prepovedo, neposredno ali posredno, začasno ali stalno, reproduciranje na vsak način in v vsaki obliki, v celoti ali deloma:

- (a) avtorjem za njihova dela;
- (b) izvajalcem za posnetke njihovih nastopov;
- (c) proizvajalcem fonogramov za njihove fonograme;
- (d) producentom prvega posnetka filmov za izvirnik in primerke njihovih filmov;
- (e) RTV organizacijam za posnetke njihovih oddaj ne glede na to, ali oddajajo po žici ali po radijskih valovih, vključno s kablom ali satelitom.“

5 Člen 5 te direktive, naslovljen „Izjeme in omejitve“, v odstavku 2(b) določa:

„Države članice lahko predvidijo izjeme in omejitve pravice reproduciranja iz člena 2 v naslednjih primerih:

[...]

- (b) v zvezi z reprodukcijami v katerem koli mediju, ki jih izdela fizična oseba za privatno uporabo in v namene, ki niso niti posredno niti neposredno komercialni, ob pogoju, da imetniki pravic prejmejo pravično nadomestilo, pri katerem se upošteva uporaba ali neuporaba tehničnih ukrepov po členu 6 na zadevnem delu ali predmetu;

[...]“

Italijansko pravo

6 Direktiva 2001/29 je bila prenesena v italijanski pravni red z decreto legislativo n. 68 – Attuazione della direttiva 2001/29/CE sull'armonizzazione di taluni aspetti del diritto d'autore e dei diritti connessi nella società dell'informazione (zakonska uredba št. 68 za izvajanje Direktive 2001/29/ES o usklajevanju določenih vidikov avtorske in sorodnih pravic v informacijski družbi) z dne 9. aprila 2003 (redni dodatek h GURI št. 87 z dne 14. aprila 2003), s katero je bil spremenjen legge n. 633 – Protezione del diritto d'autore e di altri diritti connessi al suo esercizio (zakon št. 633 o varstvu avtorske in drugih pravic v zvezi z njenim izvrševanjem) z dne 22. aprila 1941 (v nadaljevanju: LDA), tako da so bili v ta zakon dodani členi 71e, 71f in 71g, ki se nanašajo na „zasebno razmnoževanje za osebno uporabo“.

7 Člen 71e(1) LDA določa:

„Dovoljeno je zasebno razmnoževanje fonogramov in videogramov na katerem koli nosilcu, ki ga izvede fizična oseba samo za osebno uporabo, če ta uporaba ni pridobitna in njen namen ni neposredno ali posredno komercialen, ob upoštevanju tehničnih ukrepov iz člena 102c.“

8 Člen 71f LDA določa:

„1. Avtorji in proizvajalci fonogramov ter izvorni proizvajalci avdiovizualnih del, izvajalci in proizvajalci videogramov ter njihovi pravni nasledniki imajo pravico do nadomestila za zasebno razmnoževanje fonogramov in videogramov iz člena 71e. Pri napravah, ki so namenjene samo analognim ali digitalnim fonografskim ali videogramskim posnetkom, je navedeno nadomestilo del cene, ki jo končni

kupec plača prodajalcu in se pri večnamenskih napravah izračuna glede na ceno naprav, ki imajo enake značilnosti kot notranji sestavni del, namenjen snemanju, ali pa je, če to ni izvedljivo, kot nadomestilo določen stalni znesek za vsako napravo. Pri nosilcih za snemanje zvoka in slike, kot so analogni nosilci, digitalni nosilci, trajni ali prenosni spomini, namenjeni snemanju fonogramov ali videogramov, je znesek nadomestila določen glede na snemalno zmogljivost navedenih nosilcev. Pri sistemih videoposnetkov na daljavo mora nadomestilo iz tega odstavka plačati subjekt, ki zagotavlja storitev, in je določeno glede na plačilo, prejeta za zagotavljanje same storitve.

2. Nadomestilo iz odstavka 1 se določi glede na zakonodajo [Unije], vendar ob upoštevanju pravic reproduciranja, z uredbo [MIBAC], ki jo je treba sprejeti do 31. decembra 2009, potem ko predložijo stališča odbor iz člena 190 in najbolj reprezentativna združenja proizvajalcev naprav in nosilcev iz odstavka 1. Pri določitvi nadomestila je treba upoštevati dodatno sprejetje ali nesporejete tehničnih ukrepov iz člena 102c in drugačen učinek digitalne kopije glede na analogno. Navedena uredba se posodablja na tri leta.

3. Nadomestilo mora plačati tisti, ki za pridobitne namene proizvaja naprave in nosilce, navedene v odstavku 1, ali jih uvaža na ozemlje države. Te osebe [združenju SIAE] vsake tri mesece predložijo evidenco opravljenih prodaj in dolgovanj nadomestil, ki jih je treba plačati takoj. Če se nadomestilo ne plača, je za plačilo solidarno odgovoren distributer naprav in nosilcev za snemanje. [...]"

9 Člen 71g LDA določa:

„1. Nadomestilo iz člena 71f za naprave in nosilce, namenjene za tonsko snemanje, se plača [združenju SIAE], ki po odštetu svojih stroškov zagotovi plačilo v enakih deležih avtorjem in njihovim pravnim naslednikom ter proizvajalcem fonogramov, tudi s posredovanjem najbolj reprezentativnih sektorskih združenj.

2. Proizvajalec fonogramov nemudoma, vsekakor pa v šestih mesecih, plača 50 % nadomestila, ki ga prejme na podlagi odstavka 1, zadevnim izvajalcem.

3. Nadomestilo iz člena 71f za naprave in nosilce, namenjene za snemanje videogramov, se plača [združenju SIAE], ki po odštetu svojih stroškov zagotovi, če je potrebno tudi s posredovanjem najbolj reprezentativnih sektorskih združenj, plačilo 30-odstotnega deleža nadomestila avtorjem, preostalih 70 % pa v enakih deležih izvirnim proizvajalcem avdiovizualnih del, proizvajalcem videogramov in izvajalcem. S 50 % nadomestila, plačanega izvajalcem, se financirajo dejavnosti in cilji iz člena 7(2) zakona št. 93 z dne 5. februarja 1992.“

10 Na podlagi člena 71f(2) LDA je MIBAC 30. septembra 2009 sprejelo decreto relativo alla determinazione del compenso per la riproduzione privata di fonogrammi e di videogrammi (uredba za določitev nadomestila za zasebno reproduciranje fonogramov in videogramov, v nadaljevanju: uredba z dne 30. decembra 2009), ki ima samo en člen, v skladu s katerim je „v tehnični prilogi, ki je sestavni del te uredbe, [...] določen znesek nadomestila za zasebno reproduciranje fonogramov in videogramov na podlagi člena 71f [LDA]“.

11 V členu 2 tehnične priloge k uredbi z dne 30. decembra 2009 (v nadaljevanju: tehnična priloga) so določeni zneski nadomestila za zasebno kopiranje z navedbo seznama 26 kategorij proizvodov in zneska tega nadomestila za vsako od njih.

12 Člen 4 tehnične priloge določa:

„1. [Združenje SIAE] spodbuja protokole za učinkovitejše izvajanje navedenih določb, tudi za izvajanje objektivnih in subjektivnih oprostitev, na primer pri poklicni uporabi naprav ali nosilcev ali pri nekaterih napravah za igranje videoiger. Ti protokoli se sprejmejo s soglasjem subjektov, ki morajo plačati nadomestilo za zasebno razmnoževanje, ali njihovih sektorskih združenj.

2. Sporazumi, sklenjeni pred začetkom veljavnosti teh določb, ostanejo v veljavi do sprejetja protokolov iz odstavka 1.“

Spor o glavni stvari in vprašanji za predhodno odločanje

- 13 Pritožnice iz postopka v glavni stvari so proizvajalci in prodajalci osebnih računalnikov, zapisovalnikov, nosilcev zapisov, mobilnih telefonov in fotoaparátov.
- 14 Te pritožnice so pri Tribunale amministrativo regionale del Lazio (deželno upravno sodišče Lacija, Italija) vložile tožbe, s katerimi so predlagale razglasitev ničnosti uredbe z dne 30. decembra 2009. V utemeljitev teh tožb so zatrjevale, da je zadevna nacionalna ureditev v nasprotju s pravom Unije, zlasti ker se pristojbina za zasebno razmnoževanje nalaga osebam, katerih ravnanje ima očitno cilje, ki očitno niso povezani z zasebnim razmnoževanjem, zlasti pravnim osebam in posameznikom, ki jim je mogoče pripisati poklicno uporabo. Poudarile so tudi diskriminatornost prenosa pristojnosti MIBAC na združenje SIAE, ki je organizacija za kolektivno upravljanje pravic v Italiji, ker naj bi bila z nacionalno ureditvijo zadnjemu podeljena pristojnost določitve oseb, ki jih je treba oprostiti plačila pristojbine za zasebno razmnoževanje, in oseb, za katere se lahko uporabi postopek vračila te pristojbine, kadar je bila ta plačana.
- 15 Tribunale amministrativo regionale del Lazio (deželno upravno sodišče Lacija) je te tožbe zavrnilo.
- 16 Pritožnice iz postopka v glavni stvari so zoper odločitev o zavrnitvi navedenih tožb vložile pritožbo pri Consiglio di Stato (državni svet, Italija), ki je, ker je podvomilo o razlagi člena 5(2)(b) Direktive 2001/29 v tem okviru, prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ti vprašanji:

„1. Ali pravni red Unije – zlasti uvodna izjava 31 in člen 5(2)(b) Direktive 2001/29 – nasprotuje nacionalni ureditvi (natančneje členu 71e LDA v povezavi s členom 4 tehnične priloge), ki določa, da se pri nosilcih in napravah, kupljenih za namen, ki očitno ni zasebno razmnoževanje – to je samo za poklicno uporabo – merila za vnaprejšnjo oprostitvev plačila pristojbine za zasebno razmnoževanje določijo z zasebnopravnim pogajanjem – ali ‚prostim dogovorom‘ – zlasti ob upoštevanju ‚izvedbenih protokolov‘ iz navedenega člena 4, brez splošnih določb in brez zagotovitve enakega obravnavanja združenja SIAE in subjektov, ki morajo plačati nadomestilo, ali njihovih združenj?

2. Ali pravni red Unije – zlasti uvodna izjava 31 in člen 5(2)(b) Direktive 2001/29 – nasprotuje nacionalni ureditvi (natančneje členu 71e italijanskega zakona o avtorski pravici v povezavi z uredbo z dne 30. decembra 2009 in navodili združenja SIAE v zvezi s povračili), ki določa, da lahko povračilo pri nosilcih in napravah, kupljenih za namen, ki očitno ni zasebno razmnoževanje – to je samo za poklicno uporabo – zahteva samo končni uporabnik, ne pa tudi proizvajalec nosilcev in naprav?“

Vprašanji za predhodno odločanje

Dopustnost

- 17 Združenje SIAE meni, da prvo vprašanje ni dopustno, ker bi bilo treba nanj odgovoriti na podlagi razlage nacionalnega prava, ki je v skladu s pravom Unije, po kateri se za naprave in nosilce za snemanje, ki jih kupijo subjekti, razen fizičnih oseb, za povsem poklicno uporabo, ne plača pristojbine za zasebno razmnoževanje.

- 18 Glede tega je treba opozoriti, da je v skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča v okviru sodelovanja med njim in nacionalnimi sodišči, ki ga določa člen 267 PDEU, le nacionalno sodišče, ki odloča o sporu in ki mora prevzeti odgovornost za sodno odločitev, pristojno, da ob upoštevanju posebnosti zadeve presodi potrebo po predhodni odločbi, da bi lahko izdalo sodbo, in tudi upoštevnost vprašanj, ki jih postavi Sodišču. Zato Sodišče, kadar se postavljena vprašanja nanašajo na razlago prava Unije, načeloma mora odločiti (glej zlasti sodbi z dne 21. oktobra 2010, Padawan, C-467/08, EU:C:2010:620, točka 21, in z dne 12. novembra 2015, Hewlett-Packard Belgium, C-572/13, EU:C:2015:750, točka 24).
- 19 Sodišče lahko zavrne odločanje o vprašanju za predhodno odločanje, ki ga postavi nacionalno sodišče, le takrat, kadar je očitno, da zahtevana razlaga prava Unije nima nikakršne zveze z dejanskim stanjem ali predmetom spora o glavni stvari, kadar gre za hipotetičen problem oziroma kadar Sodišče nima na voljo dejanskih in pravnih elementov, ki so potrebni, da bi lahko na postavljena vprašanja podalo uporabne odgovore (glej zlasti sodbi z dne 16. junija 2015, Gauweiler in drugi, C-62/14, EU:C:2015:400, točka 25, in z dne 8. septembra 2015, Taricco in drugi, C-105/14, EU:C:2015:555, točka 30).
- 20 V obravnavani zadevi pa ne gre za nič od tega, ker prvo vprašanje, ki je postavljeno Sodišču in ki se nanaša na razlago prava Unije, nikakor ni hipotetično in ker je izkazana povezanost z dejanskim stanjem spora o glavni stvari, saj se to vprašanje nanaša na razlago določb prava Unije, ki jih predložitveno sodišče šteje za odločilne za to, da bo lahko sprejelo odločitev v zadevi v glavni stvari, natančneje glede podrobnih pravil v zvezi z oprostitvijo plačila pristojbine za zasebno razmnoževanje, kadar so nosilci in naprave kupljeni za namen, ki očitno ni povezan z zasebnim razmnoževanjem.
- 21 Združenje SIAE trdi, da tudi drugo vprašanje ni dopustno, ker naj bi bilo enako vprašanjem, o katerih se je Sodišče že izreklo.
- 22 Ta ugovor nedopustnosti je treba zavrniti. Tudi če bi bilo predloženo vprašanje vsebinsko enako vprašanju, ki je že bilo predmet predhodne odločbe v podobni zadevi, namreč ta okoliščina nikakor ne prepoveduje nacionalnemu sodišču, da Sodišču postavi vprašanje za predhodno odločanje, prav tako pa posledica te okoliščine ne more biti nedopustnost vprašanja (glej v tem smislu sodbe z dne 6. oktobra 1982, Cilfit in drugi, 283/81, EU:C:1982:335, točki 13 in 15; z dne 2. aprila 2009, Pedro IV Servicios, C-260/07, EU:C:2009:215, točka 31, in z dne 26. novembra 2014, Mascolo in drugi, C-22/13, od C-61/13 do C-63/13 in C-418/13, EU:C:2014:2401, točka 49).
- 23 Postavljeni vprašanji sta zato dopustni.

Vsebinska presoja

- 24 Predložitveno sodišče z vprašanjema, ki ju je treba preučiti skupaj, v bistvu sprašuje, ali je treba pravo Unije, natančneje člen 5(2)(b) Direktive 2001/29, razlagati tako, da nasprotuje nacionalni ureditvi, kakršna je ta iz postopka v glavni stvari, s katero je, prvič, oprostitev plačila pristojbine za zasebno razmnoževanje za proizvajalce in uvoznike naprav in nosilcev, ki očitno niso namenjeni za zasebno razmnoževanje, pogojena s sklenitvijo sporazumov med subjektom, ki ima zakonski monopol za zastopanje interesov avtorjev del, in zavezanci za plačilo nadomestila ali njihovimi sektorskimi združenji, in ki, drugič, določa, da lahko vračilo te pristojbine, kadar je bila ta neupravičeno plačana, zahteva zgolj končni uporabnik teh naprav in nosilcev.
- 25 Na prvem mestu je treba spomniti, da lahko države članice v skladu s členom 5(2)(b) Direktive 2001/29 določijo izjeme in omejitve izključne pravice reproduciranja iz člena 2 te direktive v zvezi z reprodukcijami na katerem koli mediju, ki jih izdela fizična oseba za zasebno uporabo in v namene, ki niso niti neposredno niti posredno komercialni, če imetniki te izključne pravice prejmejo pravično nadomestilo, pri katerem se upoštevajo tehnični ukrepi iz člena 6 navedene direktive.

- 26 Kot izhaja iz uvodnih izjav 35 in 38 Direktive 2001/29, člen 5(2)(b) te direktive izraža voljo zakonodajalca Unije, da se oblikuje poseben sistem nadomestil, ki se uporabi, kadar imetnikom pravic nastane škoda, ki načeloma povzroči nastanek obveznosti, da prejmejo „nadomestilo“ oziroma da se jim „nadomesti škoda“ (sodba z dne 9. junija 2016, EGEDA in drugi, C-470/14, EU:C:2016:418, točka 19 in navedena sodna praksa).
- 27 Ker v določbah Direktive 2001/29 niso izrecno urejeni različni elementi sistema pravičnega nadomestila, imajo države članice široko polje proste presoje za določitev oseb, ki morajo plačati to nadomestilo. To velja tudi glede določitve oblike, podrobne ureditve in eventualne ravni tega nadomestila (glej v tem smislu sodbo z dne 11. julija 2013, Amazon.com International Sales in drugi, C-521/11, EU:C:2013:515, točka 20 in navedena sodna praksa).
- 28 Kot izhaja iz sodne prakse Sodišča, je za skladnost s členom 5(2)(b) Direktive 2001/29 potrebno, da sta pravično nadomestilo in s tem sistem, na katerem temelji, povezana s škodo, ki je bila imetnikom pravic povzročena z izdelavo kopij v zasebne namene (glej v tem smislu sodbo z dne 5. marca 2015, Copydan Båndkopi, C-463/12, EU:C:2015:144, točka 21 in navedena sodna praksa).
- 29 Zato je sistem financiranja pravičnega nadomestila združljiv z zahtevami „pravičnega ravnotežja“, ki je omenjeno v uvodni izjavi 31 Direktive 2001/29 in ki mora obstajati med pravicami in interesi avtorjev, ki so upravičeni do pravičnega nadomestila, na eni strani, ter pravicami in interesi uporabnikov varovanih del na drugi, le če se zadevne naprave in nosilci za reproduciranje lahko uporabijo za namene zasebnega razmnoževanja in torej avtorju varovanega dela povzročijo škodo. Ob upoštevanju teh zahtev torej obstaja nujna povezava med naložitvijo pristojbine za zasebno razmnoževanje glede navedenih naprav in nosilcev za digitalno reproduciranje ter njihovo uporabo za namene zasebnega reproduciranja (glej v tem smislu sodbo z dne 21. oktobra 2010, Padawan, C-467/08, EU:C:2010:620, točka 52).
- 30 Na drugem mestu je treba spomniti, da je Sodišče razsodilo, da kadar škodo imetniku izključne pravice reproduciranja oseba, ki za svojo zasebno uporabo reproducira varovano delo, ne da bi tega imetnika prej prosila za dovoljenje, je načeloma dolžnost te osebe, da nadomesti škodo, povezano z navedenim reproduciranjem, tako da financira nadomestilo, ki bo izplačano temu imetniku (sodbe z dne 21. oktobra 2010, Padawan, C-467/08, EU:C:2010:620, točka 45; z dne 16. junija 2011, Stichting de Thuisakopie, C-462/09, EU:C:2011:397, točka 26, in z dne 11. julija 2013, Amazon.com International Sales in drugi, C-521/11, EU:C:2013:515, točka 23).
- 31 Vendar je Sodišče priznalo, da imajo države članice – ob upoštevanju praktičnih težav pri identifikaciji zasebnih uporabnikov in pri nalaganju jim obveznosti povrnitve škode, ki so jo povzročili imetnikom izključne pravice reproduciranja – možnost, da za financiranje pravičnega nadomestila uvedejo „pristojbino za zasebno razmnoževanje“, ki se ne naloži zadevnim zasebnikom, temveč tistim, ki razpolagajo z opremo, napravami in nosilci za reproduciranje in ki za to pravno ali dejansko dajejo to opremo na voljo zasebnikom. V okviru takega sistema morajo pristojbino za zasebno razmnoževanje plačati osebe, ki razpolagajo s to opremo (glej v tem smislu sodbe z dne 21. oktobra 2010, Padawan, C-467/08, EU:C:2010:620, točke 46; z dne 16. junija 2011, Stichting de Thuisakopie, C-462/09, EU:C:2011:397, točka 27, in z dne 11. julija 2013, Amazon.com International Sales in drugi, C-521/11, EU:C:2013:515, točka 24).
- 32 Tako lahko države članice pod določenimi pogoji za nosilce zapisa, ki so primerni za reproduciranje, brez razlikovanja uporabljajo pristojbino za zasebno razmnoževanje, tudi če njihova končna uporaba ne spada v primer iz člena 5(2)(b) Direktive 2001/29 (glej sodbo z dne 5. marca 2015, Copydan Båndkopi, C-463/12, EU:C:2015:144, točka 44).
- 33 Sodišče je glede tega pojasnilo, da ker navedeni sistem zavezancem omogoča, da znesek pristojbine za zasebno razmnoževanje vključijo v ceno dajanja na voljo navedene opreme, naprav in nosilcev za reproduciranje ali v ceno opravljene storitve reproduciranja, strošek pristojbine na koncu nosi zasebni

uporabnik, ki to ceno plača, kar je v skladu s „pravičnim ravnotežjem“ iz uvodne izjave 31 Direktive 2001/29, ki ga je treba vzpostaviti med interesi imetnikov izključne pravice reproduciranja in interesi uporabnikov varovanih del (glej v tem smislu sodbi z dne 16. junija 2011, Stichting de Thuisakopie, C-462/09, EU:C:2011:397, točka 28, in z dne 11. julija 2013, Amazon.com International Sales in drugi, C-521/11, EU:C:2013:515, točka 25).

- 34 Kljub temu pa je Sodišče ugotovilo, da je sistem, namenjen uporabi take pristojbine, s členom 5(2)(b) Direktive 2001/29 skladen le, če je njegovo uvedbo mogoče utemeljiti s praktičnimi težavami in če imajo zavezanci pravico do vračila te pristojbine, če ta ni dolgovana (glej v tem smislu sodbi z dne 11. julija 2013, Amazon.com International Sales in drugi, C-521/11, EU:C:2013:515, točka 31, in z dne 5. marca 2015, Copydan Båndkopi, C-463/12, EU:C:2015:144, točka 45).
- 35 V zvezi s tem je sistem pristojbin za zasebno razmnoževanje lahko med drugim utemeljen z nujnostjo popraviti nemožnost opredelitve končnih uporabnikov ali ublažiti praktične težave v zvezi s to opredelitvijo ali druge podobne težave (sodba z dne 5. marca 2015, Copydan Båndkopi, C-463/12, EU:C:2015:144, točka 46 in navedena sodna praksa).
- 36 Vendar iz sodne prakse Sodišča izhaja, da navedene pristojbine nikakor ni mogoče uporabiti za dajanje opreme, naprav in nosilcev za reproduciranje na voljo osebam, ki niso fizične, za namen, ki očitno ni povezan z izdelovanjem kopij za zasebno uporabo (sodba z dne 5. marca 2015, Copydan Båndkopi, C-463/12, EU:C:2015:144, točka 47 in navedena sodna praksa).
- 37 Poleg tega mora biti v tem sistemu določena pravica do vračila pristojbine za zasebno razmnoževanje, ki je učinkovita in vračila plačane pristojbine ne otežuje preveč. Glede tega morajo obseg, učinkovitost, dostopnost, razširjenost in enostavnost uporabe pravice do vračila omogočati izravnavo morebitnih neravnovesij, ki nastanejo s sistemom pristojbin za zasebno razmnoževanje zaradi odziva na ugotovljene praktične težave (glej v tem smislu sodbi z dne 11. julija 2013, Amazon.com International Sales in drugi, C-521/11, EU:C:2013:515, točka 36, in z dne 5. marca 2015, Copydan Båndkopi, C-463/12, EU:C:2015:144, točka 52).
- 38 Glede na te preudarke je treba preučiti vprašanja, ki ju je postavilo predložitveno sodišče.
- 39 Na prvem mestu je treba navesti, da je s sistemom pravičnega nadomestila, na katerega se nanaša zadeva v glavni stvari, določeno, kot je razvidno iz člena 71f(1) LDA, da je pristojbina za zasebno razmnoževanje del cene, ki jo končni kupec plača prodajalcu za zadevne naprave in nosilce, katerega znesek se določi glede na njihovo snemalno zmogljivost. V skladu s členom 71f(3) LDA mora to nadomestilo plačati tisti, ki za pridobitne namene proizvaja te naprave in nosilce ali jih uvaža na italijansko ozemlje.
- 40 Glede tega ni sporno, da ureditev iz postopka v glavni stvari ne vsebuje določbe, ki bi se splošno uporabljala in s katero bi bili plačila pristojbine za zasebno razmnoževanje oproščeni proizvajalci in uvozniki, ki bi dokazali, da so naprave in nosilce kupile osebe, ki niso fizične osebe, za namene, ki očitno niso povezani z izdelovanjem kopij za zasebno uporabo.
- 41 Iz sodne prakse Sodišča, na katero je opozorjeno v točki 36 te sodbe, pa izhaja, da se za dobavo takšne opreme navedena pristojbina ne sme uporabljati.
- 42 Kot je bilo opozorjeno v točki 29 te sodbe, je namreč sistem financiranja pravičnega nadomestila združljiv z zahtevami „pravičnega ravnotežja“, na katero se nanaša uvodna izjava 31 Direktive 2001/29, le če se zadevne naprave in nosilci za reproduciranje lahko uporabijo za namene zasebnega razmnoževanja.

- 43 Res je, kot poudarja italijanska vlada, da je v členu 4 tehnične priloge določeno, da združenje SIAE „spodbuja“ protokole, „tudi za izvajanje objektivnih in subjektivnih oprostitev, na primer pri poklicni uporabi naprav ali nosilcev ali pri nekaterih napravah za igranje videoiger“, pri čemer morajo biti ti protokoli sprejeti s soglasjem oseb, ki morajo plačati pristojbino za zasebno razmnoževanje, ali njihovih sektorskih združenj.
- 44 Vendar je Sodišče opozorilo, da je treba izjeme iz člena 5 Direktive 2001/29 uporabljati ob spoštovanju načela enakega obravnavanja, ki je splošno načelo prava Unije, določeno v členu 20 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah, in ki v skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča zahteva, da se primerljivih položajev ne obravnava različno in da se različnih položajev ne obravnava enako, razen če je takšno obravnavanje objektivno utemeljeno (sodba z dne 5. marca 2015, Copydan Båndkopi, C-463/12, EU:C:2015:144, točki 31 in 32 ter navedena sodna praksa).
- 45 Države članice torej pravičnega nadomestila ne smejo podrobno urediti tako, da bi bilo vzpostavljeno neupravičeno neenako obravnavanje različnih kategorij gospodarskih subjektov, ki tržijo primerljivo blago, zajeto z izjemo za zasebno razmnoževanje, ali različnih kategorij uporabnikov varovanih predmetov (sodba z dne 5. marca 2015, Copydan Båndkopi, C-463/12, EU:C:2015:144, točka 33 in navedena sodna praksa).
- 46 V obravnavani zadevi je treba ugotoviti, da ureditev iz postopka v glavni stvari ne omogoča, da bi bilo v vsakem primeru zagotovljeno enako obravnavanje med proizvajalci in uvozniki, zavezanimi za plačilo pristojbine za zasebno razmnoževanje, ki so lahko v primerljivih položajih.
- 47 Najprej je namreč s to ureditvijo, ki, kot je bilo navedeno v točki 40 te sodbe, ne vsebuje določbe, ki bi se splošno uporabljala in s katero bi bili plačila pristojbine oproščeni proizvajalci in uvozniki, ki dokažejo, da so naprave in nosilce kupile osebe, ki niso fizične osebe, za namene, ki očitno niso povezani z izdelovanjem kopij za zasebno uporabo, združenju SIAE naložena zgolj obveznost prizadevanja, saj ima to združenje zgolj obveznost, da „spodbuja“ sprejemanje protokolov o soglasju z osebami, ki so zavezane za plačilo pristojbine za zasebno razmnoževanje. Zato se lahko zgodi, da so proizvajalci in uvozniki, ki so v primerljivih položajih, obravnavani različno glede na to, ali so s združenjem SIAE sklenili protokol o soglasju ali ne.
- 48 Dalje, v navedeni ureditvi, zlasti v členu 4 tehnične priloge, niso določena objektivna in pregledna merila, ki bi jih morale izpolnjevati osebe, zavezane za plačilo pravičnega nadomestila, ali njihova sektorska združenja za sklepanje teh protokolov o soglasju, saj je v tej odločbi zgolj primeroma navedena oprostitev „pri poklicni uporabi naprav ali nosilcev ali pri nekaterih napravah za igranje videoiger“, uporabljane oprostitve pa so sicer v skladu s samim besedilom tega člena lahko objektivne ali subjektivne.
- 49 Nazadnje, ker je sklepanje teh protokolov prepuščeno svobodnemu pogajanju med združenjem SIAE na eni strani in osebami, ki so zavezane za plačilo pravičnega nadomestila ali njihovimi sektorskimi združenji, na drugi, je treba ugotoviti, da tudi ob predpostavki, da so ti protokoli sklenjeni z vsemi osebami, ki bi lahko uveljavljale oprostitev plačila pristojbine za zasebno razmnoževanje, ni jamstva, da so proizvajalci in uvozniki, ki so v primerljivih položajih, obravnavani enako, saj so določila v teh protokolih rezultat zasebnopravnega pogajanja.
- 50 Poleg tega zaradi elementov, ki so izpostavljeni v točkah od 47 do 49 te sodbe, ni mogoče šteti, da bi bilo z nacionalno ureditvijo iz postopka v glavni stvari lahko zagotovljeno, da bi bila učinkovito in ob spoštovanju zlasti načela pravne varnosti izpolnjena zahteva, na katero je bilo opozorjeno v točki 44 te sodbe.

- 51 Na drugem mestu, kot izhaja iz besedila drugega vprašanja za predhodno odločanje in iz Sodišču predloženih stališč, postopek vračila, ki ga je pripravilo združenje SIAE in ki je naveden v njegovih „navodilih“, ki so dostopna na njegovem spletnem mestu, določa, da lahko vračilo zahteva zgolj končni uporabnik, ki ni fizična oseba. Vračila pa ne moreta zahtevati proizvajalec ali uvoznik nosilcev in naprav.
- 52 Glede tega zadošča ugotoviti, tako kot je generalni pravobranilec navedel v točkah 58 in 59 sklepnih predlogov, da je Sodišče v sodbi z dne 5. marca 2015, Copydan Båndkopi (C-463/12, EU:C:2015:144, točka 55), sicer ugotovilo, da pravo Unije ne nasprotuje sistemu pravičnega nadomestila, v katerem je določena pravica do povračila nadomestila za zasebno razmnoževanje, ki jo lahko uveljavljajo zgolj končni uporabniki naprav ali nosilcev, za katere se plača nadomestilo, vendar je pojasnilo, da je tak sistem združljiv s pravom Unije, samo če so osebe, zavezane za plačilo, ob spoštovanju prava Unije oproščene plačila navedene pristojbine, če dokažejo, da so zadevne naprave in nosile dobavile osebam, ki niso fizične osebe, za namene, ki očitno niso povezani z reproduciranjem za zasebno uporabo.
- 53 V obravnavani zadevi pa, kot izhaja iz preudarkov v točkah od 39 do 49 te sodbe, ne gre za tak primer.
- 54 Poleg tega je treba opozoriti, kot je razvidno iz uvodne izjave 31 Direktive 2001/29, da je treba zagotoviti pravično ravnotežje med imetniki pravic in uporabniki varovanih predmetov. V skladu s sodno prakso Sodišča mora zato sistem pravičnega nadomestila vsebovati mehanizme, zlasti v zvezi s povračilom, katerih namen je popravi kakršen koli položaj „prekomernega nadomestila“ v škodo katere od kategorij uporabnikov, ki ne bi bil združljiv z zahtevo, omenjeno v navedeni uvodni izjavi (glej po analogiji sodbo z dne 12. novembra 2015, Hewlett-Packard Belgium, C-572/13, EU:C:2015:750, točki 85 in 86).
- 55 Ker v obravnavani zadevi v sistemu pravičnega nadomestila iz postopka v glavni stvari niso določena zadostna jamstva za to, da bi bili plačila pristojbine oproščeni proizvajalci in uvozniki, ki bi dokazali, da so bili naprave in nosilci kupljeni za namene, ki očitno niso povezani z izdelovanjem kopij za zasebno uporabo, bi morala biti v tem sistemu, kot je bilo navedeno v točki 37 te sodbe, vsekakor določena pravica do vračila pristojbine, ki bi bila učinkovita in vračila plačane pristojbine ne bi preveč oteževala. Pravice do vračila, ki je določena v sistemu pravičnega nadomestila iz postopka v glavni stvari, pa ni mogoče šteti za učinkovito, ker ni sporno, da je fizične osebe ne morejo uveljavljati, tudi kadar naprave in nosilce kupijo za namene, ki očitno niso povezani z izdelovanjem kopij za zasebno uporabo.
- 56 Glede na vse zgornje preudarke je treba na postavljeni vprašanji odgovoriti tako, da je treba pravo Unije, natančneje člen 5(2)(b) Direktive 2001/29, razlagati tako, da nasprotuje nacionalni ureditvi, kakršna je ta iz postopka v glavni stvari, s katero je, prvič, oprostitev plačila pristojbine za zasebno razmnoževanje za proizvajalce in uvoznike naprav in nosilcev, ki očitno niso namenjeni za zasebno razmnoževanje, pogojena s sklenitvijo sporazumov med subjektom, ki ima zakonski monopol za zastopanje interesov avtorjev del, in zavezanci za plačilo nadomestila ali njihovimi sektorskimi združenji, in ki, drugič, določa, da lahko vračilo te pristojbine, kadar je bila ta neupravičeno plačana, zahteva zgolj končni uporabnik teh naprav in nosilcev.

Predlog za časovno omejitev učinkov te sodbe

- 57 Združenje SIAE je v pisnem stališču Sodišču predlagalo, naj časovno omeji učinke te sodbe, če bi ugotovilo, da člen 5(2)(b) Direktive 2001/29 nasprotuje nacionalni ureditvi, kakršna je ta iz postopka v glavni stvari.
- 58 Združenje SIAE je v utemeljitev predloga Sodišče opozorilo na, prvič, hude ekonomske posledice za združenje SIAE, ki bi nastale s sodbo s takšno ugotovitvijo, ker so bila nadomestila – razen deležev, ki jih je obdržalo združenje SIAE za kritje stroškov, ki izhajajo iz njegove dejavnosti pobiranja pristojbin –

že razdeljena med upravičence. Drugič, združenje SIAE naj bi nedvomno ravnalo v dobri veri in naj bi bilo popolnoma prepričano v polno združljivost nacionalne ureditve iz postopka v glavni stvari s pravom Unije, pri čemer je to prepričanje okrepilo še dejstvo, da kljub dolgotrajni uporabi te ureditve Komisija, ki je bila zelo dobro seznanjena z njo, ni nikoli podala ugovorov v zvezi z združljivostjo navedene ureditve s pravom Unije.

- 59 V zvezi s tem je treba opozoriti, da v skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča razlaga pravila prava Unije, ki jo Sodišče poda pri izvrševanju pristojnosti na podlagi člena 267 PDEU, pojasnjuje in natančneje določa pomen in obseg tega pravila, kot bi se moralo razumeti in uporabljati vse od začetka njegove veljave. Iz tega izhaja, da sodišče pravilo, ki je bilo predmet takšne razlage, lahko in mora uporabiti tudi za pravna razmerja, ki so nastala in so bila oblikovana, preden je bila izdana sodba o predlogu za razlago, če so tudi sicer izpolnjeni pogoji za predložitev spora o uporabi omenjenega pravila pristojnemu sodišču (glej zlasti sodbe z dne 17. februarja 2005, Linneweber in Akritidis, C-453/02 in C-462/02, EU:C:2005:92, točka 41; z dne 6. marca 2007, Meilicke in drugi, C-292/04, EU:C:2007:132, točka 34, in z dne 27. februarja 2014, Transportes Jordi Besora, C-82/12, EU:C:2014:108, točka 40).
- 60 Sodišče sme le izjemoma z uporabo splošnega načela pravne varnosti, ki je bistven del pravnega reda Unije, omejiti možnost vseh zainteresiranih, da bi se sklicevali na določbo, ki jo je samo razložilo, z namenom izpodbijanja pravnih razmerij, ki so nastala v dobri veri. Za določitev take omejitve morata biti izpolnjena dva bistvena pogoja, in sicer dobra vera zainteresiranih in nevarnost resnih motenj (glej zlasti sodbe z dne 10. januarja 2006, Skov in Bilka, C-402/03, EU:C:2006:6, točka 51; z dne 3. junija 2010, Kalinchev, C-2/09, EU:C:2010:312, točka 50, in z dne 27. februarja 2014, Transportes Jordi Besora, C-82/12, EU:C:2014:108, točka 41).
- 61 Natančneje, Sodišče je to rešitev uporabilo le v natančno določenih okoliščinah, predvsem ko je obstajalo tveganje hudih ekonomskih posledic zlasti zaradi velikega števila pravnih razmerij, ki so bila vzpostavljena v dobri veri na podlagi ureditve, za katero se je štelo, da zakonito velja, in ko se je izkazalo, da so bili posamezniki in nacionalni organi spodbujeni k ravnanju, ki zaradi objektivne in precejšnje negotovosti glede obsega določb prava Unije ni bilo v skladu s pravom Unije, pri čemer je k tej negotovosti morda prispevalo tudi ravnanje drugih držav članic ali Evropske komisije (sodba z dne 27. februarja 2014, Transportes Jordi Besora, C-82/12, EU:C:2014:108, točka 42 in navedena sodna praksa).
- 62 V obravnavani zadevi je treba v zvezi s prvim pogojem ugotoviti, da se je Sodišče v sodbi z dne 21. oktobra 2010, Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, točka 53), že izreklo o tem, ali je bil sistem, s katerim je bila določena uporaba pristojbine za zasebno razmnoževanje brez razlikovanja za vse vrste naprav in nosilcev za digitalno reproduciranje, vključno v primeru, v katerem jih nabavijo osebe, ki niso fizične, za namene, ki očitno niso povezani z izdelovanjem kopij za zasebno uporabo, združljiv s pravom Unije. V teh okoliščinah združenje SIAE nikakor ne more trditi, da je bilo lahko prepričano o skladnosti nacionalne ureditve iz postopka o glavni stvari s pravom Unije, ker Komisija ni podala ugovorov v zvezi z združljivostjo te zakonodaje s pravom Unije.
- 63 Vsekakor je treba, kar zadeva drugi pogoj, ugotoviti, da združenje SIAE ni dokazalo obstoja resnih motenj, ampak je zgolj navedlo, da so bila nadomestila že v celoti razdeljena med upravičence in da „verjetno ne bi moglo zagotoviti vračila teh zneskov“.
- 64 Učinkov te sodbe torej ni treba časovno omejiti.

Stroški

- ⁶⁵ Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (drugi senat) razsodilo:

Pravo Evropske unije, zlasti člen 5(2)(b) Direktive 2001/29 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. maja 2001 o usklajevanju določenih vidikov avtorske in sorodnih pravic v informacijski družbi, je treba razlagati tako, da nasprotuje nacionalni ureditvi, kakršna je ta iz postopka v glavni stvari, s katero je, prvič, oprostitev plačila pristojbine za zasebno razmnoževanje za proizvajalce in uvoznike naprav in nosilcev, ki očitno niso namenjeni za zasebno razmnoževanje, pogojena s sklenitvijo sporazumov med subjektom, ki ima zakonski monopol za zastopanje interesov avtorjev del, in zavezanci za plačilo nadomestila ali njihovimi sektorskimi združenji, in ki, drugič, določa, da lahko vračilo te pristojbine, kadar je bila ta neupravičeno plačana, zahteva zgolj končni uporabnik teh naprav in nosilcev.

Podpisi